הגדה של פסח

ENHAROD

1950

טל ושבע מלא אסמינו
גן רוה שימנו בטל

עֹמֶר

טקס קציר העֹמר

חלילים

קריאה:
הנה הסתיו עבר, הגשם חלף הלך לו,
הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע,
וקול התור נשמַע באַרצנו.
התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח;
הנצו הרמונים ושדותינו עטפו בר.

שירה

קריאה:
שאי ברכה, אַת ארצנו, בת שדות והרים,
האָביב במבואַיך.
לַחַן זך חרישי ידובבו אוהביך,
ציירוך גוונים בדמעת אהבה.
בראשי פסגות ושיאים נצבת לראווה,
כולך תפארת־חג שקוית־חדוה —
לקראת יום היקיצה.

חלילים

וידבר ה׳ אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם:
כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם
את עמר ראשית קצירכם אל הכהן.
עמר ראשית קצירנו תרומת קודש לקרן הקיימת לישראל.

עונים:
קודש לגאולת האדמה!

ואתה, איש עין־חרוד, בקצרך את קצירך הראשון, שהוא הקציר   בשדותיך אלה, בעמק הזה אשר לרגלי הגלבוע, בשנת   למדינת ישראל — זכור תזכור את בנינו וחברינו האמיצים והטהורים אשר קדשו את שם ישראל בגבורה במסרם את חייהם הצעירים על קוממיות עמנו.

ומשדותיך אלה שלח את ברכת חג החרות לחיילינו בצבא ההגנה לישראל העומדים דרוכים על משמר גבולות המולדת: חזקו ואמצו, אחים, עוד נזכה לכתת את החרבות לאתים ולקצור ברינה את עומר שדותינו — וכנפי השלום פרושות על תבל כולה.

חלילים

והיה ביום ההוא יכור סובלו מעל שכמך ועולו מעל צוארך... לא יוסיף עוד שאר ישראל ופליטת בית יעקב להישען על מכהו. ובאו ציון ברינה, ושמחת עולם על ראשם. ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה.

שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה,
מַשְׂאַת נֶפֶשׁ כָּל נָבִיא וּכְמִיהַת לֵב
כָּל חוֹזֶה,
שֶׁחָלוֹם אֵינִי חוֹלֵם וְדִמְיוֹן אֵינִי הוֹזֶה –
שֶׁאֱמֶת הַמַּחֲזֶה.
שֶׁרָאִיתִי בְּמוֹ עֵינַי בִּנְפֹל הַזֶּרַע בְּיִזְרְעֶאל
מִידֵי קֹמֶץ אַלְמוֹנִים, מְזֵי־רָעָב
וּבְנֵי־בְלִי־צֵל,
וְהִנֵּה אֲלֻמָּתָם תִּתְרוֹמֵם וְתִתְגַּדֵּל –
לִמְדִינַת יִשְׂרָאֵל!

(ש. שלום)

פותחים בשיר:

השמש במערב יורדת, שוקעת,
כוסו השמים אודם הַכליל.
מעירות יהודה נוהר העם
בקול מצהלות ובקול חָליל.
תרועת גיל נישׂאָה באויר,
קול ששון, קול רינה ושיר.

השדה בשבליו עומד לקציר,
כל שבולת מאָה שערים.
„בא השמש?" — הקוצר ישאַל.
„הן, הן והן" — יענהו הקהל.
„האֶקצור, ובזה המַגָל?"
„הן, הן והן" — יענהו הקהל.

„חלקה זו?" — יוסיף וישאַל,
„הן, הן והן" — יענהו הקהל.

הקוצרים קוצרים והקהל שר:

לא! לא לחם קלוקל! שלָו ודגן שמַים —
לחם עצב תאכל, פרי עמל ידים!

המערמים מערמים והקהל שר:

עומר, עומר, בן־קמה,
זו ברכת האדמה,
הוא יובא הלום
ויונַף תנופה לָרום.

מבאר־שבע ועד דן
חג חיטה וחג דגן,

פה יגל יוגב צעיר
בתנובת הניר.
עומר, עומר, בן־קמה...
יבורך כל זיו שׂדי,
פרי עמל, עמל ידי.
בואָה, בואָה, מעמר,
קול נישׂא ונזמר.
עומר, עומר, בן־קמה...

מקהלה

ריקוד העומר

שנים־עשר מביאי העומר עולים על החלקה הקצורה ומאַלמים אלומות ואחריהם באים הילדים, הקהל שר את שיר מאַגדי העומר:

נאַגד אגָדים בבר,
נאַלם אלומות בכר;
עומר תבואָה חדשה.

ננצור מצר ומאויב מתנַקש,
מחורב, רוח שודף ומאֵש;
עומר תבואָה חדשה.

המלילות רכות־גרעינים,
זרעי הברכה עוד שפונים;
עומר תבואָה חדשה.

אדמה תשׂא תגמול,
ברוך יבורך בידינו היבול;
עומר תבואָה חדשה.

שבולת בשדה
(שירה)

שבולת בשדה
כורעה ברוח
מעומס גרעינים כי רב.
ובמרחב הרים
יום כבר יפוח,
השמש כתם וזהב.
עורו, הוי עורו!
שורו, בני כפרים!
קמה הן בשלה כבר
על פני הכרים.
קצרו, שלחו מַגָל —

עת ראשית הקציר.
שדה שעורים תמה,
זר חג עוטרת,
שפע יבול וברכה.
לקראת בוא הקוצרים
בזוהר מַזהרת,
חרש לעומר מחכה.
הבו הניפו,
נירו לכם ניר.
חג לקמה,
עת ראשית הקציר.

ריקודי־עם

הילדים מחלקים שבלים לקהל — שבולת לאיש, שבולת לאיש.

תם הקציר. התהלוכה חוזרת. בראש הולכים שנים־עשר מביאי העומר. אחריהם — הרוקדות, הקוצרים, המערמים, הילדים וכל הקהל. התהלוכה מגיעה למגרש אשר מדרום לחדר־האוכל.

מביאי העומר עולים על המרפסת ומסדרים את העומרים אל מול פני הקהל.

נופף עלי ארץ ברוכה
ממגד שמים שבענו ברכה

אביב

הַחוֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים, רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה

הַשֶּׁמֶשׁ בַּמַּעֲרָב יוֹרֶדֶת, שׁוֹקַעַת,
כְּסוּ הַשָּׁמַיִם אֹדֶם חַכְלִיל.
מְעָרוֹת יְהוּדָה נוֹהֵר הָעָם
בְּקוֹל מִצְהָלוֹת וּבְקוֹל חָלִיל.
תְּרוּעַת גִּיל נִשָּׂאָה בָּאֲוִיר,
קוֹל שָׂשׂוֹן, קוֹל רִנָּה וָשִׁיר.

הַשָּׂדֶה בְּשִׁבֳּלָיו עוֹמֵד לַקָּצִיר,
כָּל שִׁבֹּלֶת מֵאָה שְׁעָרִים.
„בָּא הַשֶּׁמֶשׁ?" — הַקּוֹצֵר יִשְׁאַל.
„הֵן, הֵן וָהֵן" — יַעֲנֵהוּ הַקָּהָל.
„הַאֶקְצֹר, וּבָזֶה הַמַּגָּל?"
„הֵן, הֵן וָהֵן" — יַעֲנֵהוּ הַקָּהָל.

טַל תֵּן לִרְצוֹת אַרְצָךְ
שִׁיתֵנוּ בְרָכָה בְּדִיצָךְ
רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ בְּהַפְרִיצָךְ
קוֹמֵם עִיר בָּהּ חֶפְצָךְ, בְּטַל.

טַל צַוֵּה שָׁנָה טוֹבָה וּמְעֻטֶּרֶת
פְּרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת
עִיר כְּסֻכָּה נוֹתֶרֶת
שִׂימָהּ בְּיָדְךָ עֲטֶרֶת, בְּטַל.

טַל נוֹפֵף עֲלֵי אֶרֶץ בְּרוּכָה
מִמֶּגֶד שָׁמַיִם שַׂבְּעֵנוּ בְרָכָה
לְהָאִיר מִתּוֹךְ חֲשֵׁכָה
כַּנָּה אַחֲרֶיךָ מְשׁוּכָה, בְּטַל.

טַל יַעֲסִיס צוּף הָרִים
טְעֵם בִּמְאֹדֶיךָ מֻבְחָרִים
חֲנוּנֶיךָ חַלֵּץ מִמַּסְגֵּרִים
זִמְרָה נַנְעִים וְקוֹל נָרִים בְּטַל.

טַל וָשֹׂבַע מַלֵּא אֲסָמֵינוּ
הֲכָעֵת תְּחַדֵּשׁ יָמֵינוּ
דּוֹד כְּעֶרְכְּךָ הַעֲמֵד שְׁמֵינוּ
גַּן רָוֶה שִׂימֵנוּ, בְּטַל.

טַל בּוֹ תְּבָרֵךְ מָזוֹן
בְּמַשְׁמַנֵּינוּ אַל יְהִי רָזוֹן
אֲיֻמָּה אֲשֶׁר הִסַּעְתָּ כַּצֹּאן
אָנָּא תָּפֶק רָצוֹן בְּטַל.

מגישי העמר מכריזים:

עמר תבואה חדשה!

מקבלי העמר שואלים:

מהו העמר ביד?

מגישי העמר עונים:

ברכת האדמה והעמל

עמר תבואה חדשה!

מקבלי העמר מקבלים את העמר
פונים אל הקהל ומכריזים:

עמר תבואה חדשה!

הקהל והילדים חוזרים:

עמר תבואה חדשה!

מקבלי העמר:

לשׂבע ולא לרזון!

הקהל והילדים חוזרים:

לשׂבע ולא לרזון!

מקבלי העמר:

לברכה ולא לקללה!

הקהל והילדים חוזרים:

לברכה ולא לקללה!

מקבלי העמר:

לחיים ולשלום!

הקהל והילדים חוזרים:

לחיים ולשלום!

מקבלי העמר:

שנת תבואה חדשה!

הקהל והילדים
ג׳ פעמים

שנת תבואה חדשה!

שירה:

שנת תבואה חדשה מביאה ברכת האדמה. אסמינו ימלאו בר, יקבינו — תירוש, יצהר

מעבדות לחרות

הריני מוכן ומזומן לקים המצוה
לספר ביציאת מצרים

זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים
מבית עבדים!

הא

לחמא עניא די אכלו אבהתנא
בארעא דמצרים. כל דיכפין –
ייתי ויכול! כל דצריך – ייתי
ויפסח! השתא הכא – לשנה
הבאה בארעא דישראל! השתא
עבדי – לשנה הבאה בני חורין

שירה

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות,
שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה – הלילה
הזה כולו מצה!

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שאנו מסובין
כאן בסעודה כלנו, אבות ובנים, שבת אחים יחד!

מה נשתנה הלילה הזה השתא, שאנו בני־חורין
במדינת ישראל והשערים פתוחים לשבי גולה!

מה נשתנה הלילה הזה, שבו אנו שמחים באביב
ובחרות ועוד טרם הקיץ הקץ על שעבוד האדם
וגוי אל גוי עוד ישא חרב!

עבדים היינו לפרעה במצרים. ויוציאנו
יי אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואילו לא
הוציא הקדוש־ברוך־הוא את אבותינו ממצרים, הרי
אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה
במצרים.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב. איש וביתו באו:
ראובן, שמעון, לוי ויהודה, יששכר, זבולון ובנימין, דן, נפתלי, גד ואשר.
ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש. ובני ישראל פרו וישרצו וירבו
ויעצמו במאוד מאוד, ותמלא הארץ אותם. ויקם מלך חדש על מצרים ויאמר
אל עמו: הנה עם בני־ישראל רב ועצום ממנו, הבה ונתחכמה לו פן ירבה.

וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם, ויבן ערי מסכנות לפרעה, את פתום ואת רעמסס. וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. ויקוצו מפני בני־ישראל. ויעבידו מצרים את בני־ישראל בפרך. וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו אותם בפרך.

ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי, ואומר לך בדמיך חיי.

שירה:

זכור את היום הזה...

לך בוא מצרימה ובאת אל הנענים והאומללים, אל כל הנאנחים והנדכאים, ואמרת אליהם, כי עבדים הם — והם לא יבינו; ואמרת אליהם כי אומללים הם — והם לא ידעו; וכי גדול ענים וגדולים מַכאוביהם ונורא לחצם — והם לא יאמינו; ופקחת את עיניהם בחוזק יד על כל ענים ועל כל לחצם — וגאלת אותם! ועם רב ימשך אחריך מקרב אחיך, אשר לא ידעת ואשר לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם מסביב, אשר רע ומר להם, והיית לאב המון אדם רב ולראש שבטיו ועשית מן התולעים — אדם, ומן האדם — עם, ומעפרות חול — אָרץ.

(ד. פרישמן)

שירה:

עבדים היינו עתה בני חורין

ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו: מה זאת עשינו, כי שלחנו את ישראל מעבדנו! ויאסור את רכבו וירדוף אחרי בני ישראל. וישאו בני ישראל את עיניהם — והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה׳: ויאמרו אל משה: המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר? טוב לנו

עבוד את מצרים ממותנו במדבר. ויאמר ה׳ אל משה: מה תצעק אלי? דבר אל בני ישׂראל ויסעו! ויולך ה׳ את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישׂם את הים לחרבה — ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה. וירדפו מצרים ויבואו אחריהם כל סוּס פרעה, רכבו ופרשיו אל תוך הים.

בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומים? ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיק הסלע ומצאָה שם הנחש מקנן, אם תכּנס לפנים הרי הנחש נושף בה, תחזור לאחוריה — הרי הנץ עומד בחוץ לתפסה. מה עשׂתה היונה? התחילה צווחת ומטפחת באגפיה, כדי שישמַע לה בעל השובך ויבוא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים: לירד לים לא היו יכולים, שעדיין לא נקרע להם הים; לחזור לאחוריהם לא היו יכולים, שכּבר פרעה הקריב. מה עשׂו? „וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה׳״ — מיד „ויושע ה׳ ביום ההוא״.

שירה:

אז ישיר משה ובני ישראל אשירה לה׳ כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים

בצאת ישראל ממצרים,
בית־יעקב מעם לועז —
היתה יהודה לקדשו,
ישראל — מַמשלותיו.
הים ראָה — וַינוס,
הירדן יסוב לאָחור,
ההרים רקדו כאֵילים,
גבעות — כּבני־צאן.
מה לך, הים, כּי תנוס,
הירדן — תסוב לאָחור,
ההרים — תרקדו כאֵילים,
גבעות — כּבני־צאן.
מלפני אָדון חולי אָרץ,
מלפני אלוה יעקב,
ההופכי הצור אגם מים,
חַלָמיש — למַעינו־מים.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאַל הקב״ה, אלא אַף אותנו גאַל עמהם. שנאמַר ואותנו הוציא משם למַען הביא אותנו לתת לנו את האָרץ אשר נשבע לאבותינו.

כל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כמי שמכריע את הכף ליציאת מצרים או להארכת הגלות והיו כל מעשינו מכוונים לקריעת הים ולקבלת שבים.

(ב. כצנלסון)

מצה זו

על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלָה עליהם מלך מלכי המלכים הקב״ה וגאָלָם. שנאמַר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מַצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמַהמה וגם צידה לא עשו להם.

מרור זה

על שום מה. על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. שנאמַר וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך.

לפיכך

אנחנו חייבים להודות, להלל ולשבח למי שעשה לאבותינו ולנו. הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה.

שואה

ויספה דור גלות מצרים במדבר, וַיקם דור צעיר, וַיעפיל אַרצה ישראל וַיירשנה, וַיתנַחל בה בהר ובעמק. וַיהיו בה ישראל רועים צאן ופולחים אדמה, ובדמם — להט המדבר ועוז צורים. וַישב ישראל לָבטח באַרצו ואֵין מַחריד.

וַתהי בו לָאחרונה יד חומסי עמים ורודים, וַיעקר מעל אַדמתו וַידוד מאֶרץ לאֶרץ והוא בזוי ושסוי, שׂנוא ומורדף, כלוא במיצר גיטאות.

וַימת בו רחַש אהבה לאדמה, לחי ולצומח, ולא ידע ריח קמה, וַיתנַכּרו לו זיו אָביב ומרחבי שׂדות, וַידעך חלום מולדת בלבו.

וַיהי ישראל היתום בעמים, תלוש ממכורה ונשוי שמש ואור, נפוץ על פני כל תבל ורוחו זרועה בכל הדרכים, בניו נותנים לזרים חילָם, ומתדפקים על כל השערים לבקש מקלט, ושׂנאַת ישראל מחַלחלת בעצמות הגויים כמאֵרה מַרעילה אָשיות תבל עד היום הזה...

וַיקומו מתי מעט מישראל, וַיעפילו שנית לעלות אַרצה ישראל, וַנַעל אַחריהם חלוצים לשממה להפרותה ולבנות בה בית לעמנו.

וַנחַדש מעט את עלומי עמנו וַנדע עמל קוצרים ורינת זורעים, צהלת אָביב ואיושת קמה וַנלמד ידינו קשת לעמוד בפני צר. וַנבנה בעמל נמלים באַרץ והאָרץ — זרים שולטים בה; שממותה זועקת לבניה והם מועטים; העם בגולה זועק לפדות ופדוייו מתי מעט. קרבן לַמשׂטמת עמים היינו, מַטרה לנכלי שליטים, והמנוחה רחקה מנוּנו. וַנאָבק במַחתרת, וַנבנה בסערה, וַנפרוץ לאָרץ באופל לַיל כמַעפילים, והמצור עלינו כבד והולך.

וַתפרוץ מלחמת העולם ועמנו מפרפר ברשת הגולה עד אשר הדביקתו השואָה הגדולה — רצח, אשר לא היה כמותו מיום היות אָדם. וקומץ חלוצים שומר על גחלת המרד לבל תכבה...

ומתהום החורבן שמַענו בת־קול הדורות: בדמַיִך חיִי! בדמַיִך חיִי!...

וַתבוֹא השעה הגדולה לבית־ישראל — שעת מלחמת החירות, והיא רנַת גבורה נָדם, אוֹשר עקדה ותוגת קרבן, ועל הכל, רוננת תקוַת ישע ותקומה לפזורי ישראל.

כי פלשו לאַרץ שבע מדינוֹת ערב לעשוֹת כלָה בישראל, והצוֹרר הבריטי מאַמץ את ידיהם לקרב ולהרג. וַיפשטו על אַרצנו מצפוֹן ומדרוֹם, מקדם וָים, עם רב, אשר לא יספר, שׂכירי חרב ומכוּרים לשׂטן השעבּוד והרשע, מזויינים ומצויידים ומשוריינים, וַילָחמו בנו פנים ואָחור, ואָנו המעט, ונשקנו מועט וגבנו אל הקיר.

וַתעמוד ההגנה העברית בשער, וַיקם צבא ההגנה לישראל והוא מחַשל את נשקו ובעודוֹ חַם חָש למַערכה, וַילָחמו לחיים ולמות, וַילָחמו מבתיהם, משׂדוֹתיהם, ממַעבה האדמה, וַילָחמו בסתר לילה ובשבילי הרים, וַילָחמו ביבשה, בים ובאויר, ובלבם שבועה — לא להרתע. וַילך צבא ישראל מחַיל אל חַיל ומנצחון לנצחון, וַינהרו אליו רבים מן הגוֹלה לעמוֹד שכם אחד במַערכה. וַיכה באוֹיב וַיניסהו מעריו ומכפריו וממשלָטיו.

וַיעל צבא ישראל לָאחרוֹנה על המדבר בוֹאכה אֵילַת מזה, ועֵין־גדי מזה. וַיאמר ישראל לציה — אִמנו אַת. וַיאמר להרי הגָליל וירושלָים — אחותנו אַת. וַיפתחו שערים לשבי גולה, וַיגאלו מרחבי ארץ והם כמהים לבני ישראל, לעם רב אשר יירשם, ינחָלם בחַיִל וברוּח, בעמל ובאחוָה, להם ולבניהם אחריהם.

שירה :

קול ברמה נשמע
נהי בבי תמרורים
רחל מבבה על בניה
מאנה להנחם.

אני מאמין באמונה שלמה
בביאת המשיח
אף על פי שיתמהמה,
עם כל זה אני מאמין
עם כל זה אחכה לו
בכל יום שיבא.

מתהום

הָאֲבַדוֹן הֶעֱלוּ לִי שִׁירַת הַחָרְבָּן
שְׁחוֹרָה כְּאוּדֵי לְבַבְכֶם;
שְׂאוּהָ בַּגּוֹיִם וּפוּצוּ בְּזַעֲוּמֵי אֱלֹהַּ.
וַחֲתוּ גֶּחָלֶיהָ עַל רֹאשָׁם. — — —
הֲלֹא הִיא שִׁירַת הַזַּעַם, חוֹלְלוּהָ מוֹקְדֵי לֶהָבוֹת
בְּלֵיל הָעֲבָרוֹת
מִדַּם עוֹלָל וְיָשִׁישׁ וּכְבוֹד גְּוִיּוֹת־תַּרְשִׁישׁ קְדוֹשׁוֹת
שֶׁנָּפְלוּ חֲלָלוֹת...

(ח. נ. ביאליק)

(כל הקהל קם על רגליו)

שפוך

חמתך אל הגויים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו: כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו. שפוך עליהם זעמך וחרון־אפך ישיגם: תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי יי!

השירים אשר לשלמה

גאולה

שירה:

והיא

שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו - והקדוש־ברוך־הוא מצילנו מידם.

(כל הקהל קם על רגליו)

בארץ־ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית והמדינית, בה חי חיי קוממיות, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל־אנושיים. לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית. מתוך קשר היסטורי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהיאחז במולדת העתיקה ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, בנו כפרים וערים והקימו ישוב גדל והולך, שוהר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית. זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו. נתכנסנו, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הזר על ארץ־ישראל ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל, היא מדינת ישראל.

(מתוך ההכרזה על הקמת המדינה)

אנחנו גבורים!
דור אחרון לשעבוד וראשון לגאולה אנחנו!
ידנו לבדה, ידנו החזקה
את־כובד העול מעל גאון צווארנו פרקה.
ונזקוף ראשינו שמימה ויצרו בעינינו —
ונערוך למדבר ונאמר לציה „אמנו!"
על־ראשי הצורים בין מפלשי עבים
שתינו ממקורו הדרור עם כל־נשרי שמים —
ומי אָדון לנו?!
גם־עתה — אם סגר עלינו מדברו אֵל נקם,
כמעט נגע בנו שיר עזוז וָמרי — ונקם!
לחרבות! לָרמחים! התאחדו! הימינו!
על אַף השמים וחמתם —
הננו ועלינו.

(ח. נ. ביאליק)

כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה, ואביט ואין עוזר, ואשתומם ואין סומך, ותושע לי זרועי, וחמתי היא סמכתני.

(ישעיהו ס"ג)

עַל-חוֹמֹתַיִךְ, יְרוּשָׁלַיִם,
הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים.
כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה,
תָּמִיד לֹא יֶחֱשׁוּ. הַמַּזְכִּירִים
אֶת ה' אַל-דֳּמִי לָכֶם!
וְאַל-תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ, עַד
יְכוֹנֵן וְעַד יָשִׂים אֶת-
יְרוּשָׁלַיִם תְּהִלָּה בָּאָרֶץ.

(ישעיהו ס"ב)

קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה;
רם הודע כי לך יום אף לך הלילה;
שומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה;
תאיר כאור יום חשכת לילה.

הנך יפה רעיתי הנך יפה

וְהָאָרֶץ תִּשְׁקֹט, עֵין שָׁמַיִם אוֹדֶמֶת
תְּעַמְעֵם לְאִטָּהּ עַל גְּבוּלוֹת עֲשֵׁנִים.
וְאֻמָּה תַּעֲמֹד – קְרוּעַת לֵב אַךְ נוֹשֶׁמֶת...
לְקַבֵּל אֶת הַנֵּס
הָאֶחָד. אֵין שֵׁנִי...

הִיא לְטֶקֶס תִּכּוֹן. הִיא תָּקוּם לְמוּל סַהַר.
וְעָמְדָה טֶרֶם יוֹם עוֹטָה חָג וְאֵימָה.
...אָז מִנֶּגֶד יֵצְאוּ
נַעֲרָה וָנַעַר
וְאַט־אַט יִצְעֲדוּ הֵם אֶל מוּל הָאֻמָּה.

לוֹבְשֵׁי חֹל וַחֲגוֹר, וּכְבֵדֵי נַעֲלַיִם,
בַּנָּתִיב יַעֲלוּ הֵם
הָלוֹךְ וְהַחֲרֵשׁ;
לֹא הֶחֱלִיפוּ בִגְדָם, לֹא מָחוּ עוֹד בְּמַיִם
אֶת עִקְבוֹת יוֹם הַפֶּרֶךְ וְלֵיל קַו הָאֵשׁ.

עֲיֵפִים עַד בְּלִי קֵץ, נְזִירִים מִמַּרְגּוֹעַ,
וְנוֹטְפִים טַלְלֵי נְעוּרִים עִבְרִיִּים – –
דֹּם הַשְּׁנַיִם יִגְּשׁוּ,
וְעָמְדוּ לִבְלִי נוֹעַ,
וְאֵין אוֹת, אִם חַיִּים הֵם אוֹ אִם יְרוּיִים.

אָז תִּשְׁאַל הָאֻמָּה, שְׁטוּפַת דֶּמַע וָקֶסֶם,
וְאָמְרָה: מִי אַתֶּם? וְהַשְּׁנַיִם שׁוֹקְטִים,
יַעֲנוּ לָהּ: אֲנַחְנוּ מַגַּשׁ־הַכֶּסֶף,
שֶׁעָלָיו לָךְ נִתְּנָה מְדִינַת־הַיְּהוּדִים.

כָּךְ יֹאמְרוּ וְנָפְלוּ לְרַגְלָהּ עוֹטְפֵי־צֵל
וְהַשְּׁאָר יְסֻפַּר בְּתוֹלְדוֹת יִשְׂרָאֵל.

(נתן א.)

רְאִי אֲדָמָה

הֵא לָךְ הַטּוֹבִים בְּבָנֵינוּ,
נֹעַר טְהָר־חֲלוֹמוֹת,
בָּרֵי לֵב, נְקִיֵּי כַּפַּיִם,
טֶרֶם חֶלְאַת אֲדָמוֹת,
וְאֶרֶג יוֹמָם עוֹדוֹ שֶׁתִי,
אֶרֶג תִּקְווֹת יוֹם יָבוֹא.
אֵין לָנוּ טוֹבִים מִכָּל אֵלֶּה.
אַתְּ הֲרָאִית? וְאֵיפֹה?

וְאַתְּ תְּכַסִּי עַל כָּל אֵלֶּה.
יַעַל הַצֶּמַח בְּעִתּוֹ!
מֵאָה שְׁעָרִים הוֹד וָכֹחַ,
קֹדֶשׁ לְעַם מְכֹרָתוֹ!
בָּרוּךְ קָרְבָּנָם בְּסוֹד מָוֶת,
כֹּפֶר חַיֵּינוּ בְּהוֹד...

(ש. טשרניחובסקי)

שירה: מסביב יהום הסער

על הר גבוה

עֲלִי לָךְ
מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן!
הָרִימִי בַכֹּחַ קוֹלֵךְ,
מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלָיִם!
הָרִימִי, אַל תִּירָאִי!

(ישעיהו מ׳)

הִנְנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן
וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ,
בָּם עִוֵּר וּפִסֵּחַ,
הָרָה וְיוֹלֶדֶת יַחְדָּו,
קָהָל גָּדוֹל יָשׁוּבוּ הֵנָּה.

(ירמיהו ל״א)

מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה?
וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה, גּוֹלָה וְסוּרָה;
וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל? הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי...
אֵלֶּה — אֵיפֹה הֵם?
שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי:
כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ.
זֶה הַיּוֹם קִוִּינוּ לוֹ.
עוּרִי, עוּרִי, הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר
קוּמִי, לִבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ!
קוּמִי, אוֹרִי בַּת־צִיּוֹן!
עוּרִי, עוּרִי! (ישעיהו מ״ט)

היתה עלי יד־יהוה ויוציאני ברוח יהוה ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות: והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאד על־פני הבקעה והנה יבשות מאד: ויאמר אלי בן־אדם **התחיינה העצמות האלה** ואומַר אדני יהוה אתה ידעת: ויאמר אלי הנבא על־העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יהוה: כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחייתם: **ונתתי עליכם גידים** והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחייתם וידעתם כי־אני יהוה: ונבאתי כאשר צויתי ויהי־קול כהנבאי והנה־רעש ותקרבו עצמות עצם אל־עצמו: וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם: **ויאמר אלי** הנבא אל־הרוּח הנבא בן־אדם ואָמרת אל־הרוח כה־אָמַר אדני יהוה מארבע רוחות בואי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו: והנבאתי כאשר צוני ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על־רגליהם חיל גדול מאד מאד: ויאמר אלי בן־אדם העצמות האלה **כל־בית ישראל המה** הנה אומרים יבשו עצמותינו ואָבדה תקותנו נגזרנו לנו: לכן הנבא ואָמרת אליהם כה־אָמַר אדני יהוה הנה אני פותח את־קברותיכם **והעליתי אתכם מקברותיכם** עמי והבאתי אֶתכם אל־אַדמת ישראל: וידעתם כי־אני יהוה בפתחי את־קברותיכם ובהעלותי אֶתכם מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אֶתכם על־אדמתכם וידעתם כי אני יהוה דברתי ועשיתי נאום־יהוה: (יחזקאל ל״ז)

אני ישנה ולב
קול דודי דופק

שירה:

מְזָרֵה יִשְׂרָאֵל יְקַבְּצֶנּוּ. וּשְׁמָרוֹ כְּרוֹעֶה עֶדְרוֹ.
עוֹד תִּטְּעִי כְרָמִים בְּהָרֵי שֹׁמְרוֹן. נָטְעוּ נֹטְעִים וְחִלֵּלוּ.

(ירמיהו ל"א)

הִנֵּה יָמִים בָּאִים
וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקּוֹצֵר
וְדוֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע
וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס,
וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה
וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ,
וְנָטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פִּרְיָם
וּנְטַעְתִּים עַל אַדְמָתָם
וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד
מֵעַל אַדְמָתָם.

(עמוס ט')

שירה:

אליהו הנביא
אליהו התשבי
אליהו הגלעדי
במהרה יבוא אלינו
עם משיח בן דוד.

שלחן עורך

נברך

על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה
ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת
לאבותינו ולנו לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

חסל סידור פסח כהלכתו זך שוכן מעונה
ככל משפטו וחוקתו. קומם קהל עדת מי מנה.
כאשר זכינו לסדר אותו בקרוב נהל נטעי כנה,
כן נזכה לעשותו. פדויים לציון ברינה:

בשוב ד׳ את שיבת ציון היינו כחולמים. אז יימלא שחוק פינו ולשוננו רינה. אז יאמרו בגויים: הגדיל יי לעשות עם אלה, הגדיל יי לעשות עמנו היינו שמחים. הזורעים בדמעה ברינה יקצורו.

שירה

שועלים קטנים מחבל
וכרמינו סמדר

אחד מי יודע. אחד אני יודע. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שנים מי יודע. שנים אני יודע. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שלשה מי יודע. שלשה אני יודע. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

ארבע מי יודע. ארבע אני יודע. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

חמשה מי יודע. חמשה אני יודע. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

ששה מי יודע. ששה אני יודע. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שבעה מי יודע. שבעה אני יודע. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שמונה מי יודע. שמונה אני יודע. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

תשעה מי יודע. תשעה אני יודע. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

עשרה מי יודע. עשרה אני יודע. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

אחד עשר מי יודע. אחד עשר אני יודע. אחד עשר כוכביא. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלושה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שנים עשר מי יודע. שנים עשר אני יודע. שנים עשר שבטיא. אחד עשר כוכביא. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שלשה עשר מי יודע. שלשה עשר אני יודע. שלשה עשר מדיא. שנים עשר שבטיא. אחד עשר כוכביא. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

חד גדיא

גדי אחד קנה אבא
בשני זוזים.
גדי אחד בשני זוזים,
חד גדיא, חד גדיא.

בא חתול ואכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא כלב ונשך לחתול
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא מַקל והכה את הכלב
שנשך לחתול, שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

באה אֵש ושׂרפה את המַקל,
שהכה את הכלב, שנשך לחתול,
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

באו מים וכבו את האֵש,
ששׂרפה את המַקל, שהכה את הכלב,
שנשך לחתול, שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא שור ושתה את המים,
שכבו את האֵש, ששׂרפה את המַקל,
שהכה את הכלב, שנשך לחתול,
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא השוחט ושחט את השור,
ששתה את המים, שכבו את האֵש,
ששׂרפה את המַקל, שהכה את הכלב,
שנשך לחתול, שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא מלאך המות ושחט את השוחט,
ששחט את השור, ששתה את המים,
שכבו את האֵש, ששׂרפה את המַקל,
שהכה את הכלב, שנשך לחתול,
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד, בשני זוזים,
חד גדיא, חד גדיא.

התמונות שבהגדה הן מציורי־הקיר לפסח בחדר־האוכל בעין־חרוד —
מעשה ידיו של הצייר חיים אתר

עין־חרוד • תש״י

דפוס הקיבוץ המאוחד, עין־חרוד